

PRESENTACIÓ DELS ALUMNES ANOMENATS TRASTORNS DE LA CONDUCTA

COM ENTENDRE'LS?

QUI SON ELS ALUMNES AMB TRASTORNS DE LA CONDUCTA: UNA NARRACIÓ EN TRES TEMPS (CONVENCIONS, COMPLICITAT I CONTINGUTS)

- **D'ON PARTIM: D'UNA MIRADA QUE PRODUËIX UNA IMATGE PARCIAL I ESTIGMATIZADORA.**
- “Un conjunt de comportaments, de formes d'actuació diverses, que no sempre són entitats clíniques definides, que tenen com a elements comunes: molestar a altres i trencar las normes socials acceptades”
Rodríguez-Sacristán (1987)
- “Els trastorns dissocials es caracteritzen per una forma persistent i reiterada de comportament dissocial, agressiu o retador que en els seus graus més extrems pot arribar a violacions de les normes, més del que seria acceptable pel caràcter i l'edat de l'individu afectat i les característiques de la societat en la que viu” CIE-10
- **MÉS ENLLÀ DE LA MIRADA: CAL NARRAR LA SUBJETIVITAT DEL PATIMENT**

QUÈ DESCARTEM:

DESCARTEM ENTITATS CLÍNiques DEFINIDES, que poden o no presentar trastorns de comportament secundaris a la patologia principal:

- Trastorns greus del desenvolupament (espectre autístic, psicosis infantils, evolucions disharmòniques...),
- Psicosis de la segona infància,
- Psicosis de l'adolescència.
- També descartem quadres orgànics, injúries cerebrals i síndromes associats al retard mental.

RELACIÓ COMPLEXA AMB:

- Els anomenats **trastorns de la atenció i l'activitat**. Uns i altres es diferencien per el destinatari últim de la conducta –un mateix o l'altre-.
- **El gènere:**
 - # Nois: dolor per la desvalorització de la pròpia imatge.
 - # Noies: temperament làbil per la falta d'amor i reconeixement.

QUÈ VOLEM ?

- **ENTENDRE** perquè alguns alumnes es manifesten, es fan representar, de manera persistent i repetida amb una conducta molesta pels demés.
- **EVITAR** la seva patologització, discriminació o criminalització.
- **SENSIBILIZAR-NOS** amb el tipus de *patiment* que provoca el TC.
- **RECONEIXER** el procés evolutiu del trastorn i fer una classificació operativa.
- **SIGNES D'ALARMA I INDICADORS EVOLUTIUS** per entendre el procés del trastorn.
- **CONTEXTUALITZAR LA INTERVENCIÓ PEDAGÒGICA** per a facilitar la relació educativa: treball de **CONSTRUCCIÓ DEL CAS.**

ENTENDRE perquè alguns alumnes es manifesten de manera persistent i repetida amb una conducta molesta pels demés.

- **PERSISTENCIA I REPETICIÓ** suposen lògica interna del conflicte psíquic i no voluntat personal.
- En lloc de la voluntat personal o '*joica*', que implica discrecionalitat, ens trobem davant **UNA ELECCIÓ FORÇADA**.
- L'alumne, sovint, manifesta **UNA RELACIÓ D'EXTRANYESA** amb l'acte trastornat – vivència de desrealització, com de somni o de fantasia- i **UNA IMPULSIÓ INCONTROLADA**.

EVITAR la seva patologització, discriminació o criminalització.

- Partim de la idea de que el TC **no és una entitat clínica constituïda. Manifesta una dificultat de maduració emocional i de creixar com a persona.**
- El TC és la manifestació objectiva d'**un suposat patiment psíquic** de naturalesa específica.
- Els factors intervinents mostren **un origen polièdric**: relacional, social i personal. La causa única es coixa o insuficient.
- Prudència amb la idea d'evocar o associar al TC immoralitat, delinqüència... El TC ha experimentat **emocions carregades de poca humanitat** i té **una convicció mòrbida de la vida**

SENSIBILIZAR-NOS amb el tipus de patiment que provoca els TC.

- La manifestació conductual dona la pista: **hi ha una falta d'elaboració mental.**
- La dificultat d'elaborar suposa la relació d'extranyesa amb el **conflicte succeït fora del temps subjectiu**. El malestar és asimptomàtic, no troba la bona expressió simbòlica. És inèrcia, perdura fora del temps.
- L'experiència de dolor psíquic és **principalment emotiva.**
- **El sentiment és aclaparador, indiscutible:** es viu com una imposició inexplicable, no raonada. És una ombra depredadora que absorbeix la vitalitat de la persona.
- L'alumne mostra una particular manera de viure la vida: pateix del **sentiment de despossessió** (Winnicott, 1956). Se sent un desheredat.

RECONÈIXER el procés evolutiu del trastorn i fer una classificació operativa.

- La constitució d'un TC suposa **la dimensió temps en la impossible mentalització del conflicte.**
- El TC mostra **un procés evolutiu** particular en la constitució de la personalitat. Quan abandona el món de les relacions de dependència infantil dels adults de proximitat i viu el seu trastorn de manera adultomorfa es transforma en un **Trastorn de la Personalitat.**
- La evolució del trastorn suposa tres fases diferenciades en la construcció dinàmica completa del quadre:
 - **INICI REACTIU O TRASTORN D'AJUST.**
 - **TEMPS ESTANCAT O TRASTORN ADAPTATIU.**
 - **RESOLUCIÓ NEGATIVA DEL CONFLICTE O TRASTORN DE LA CONDUCTA.**

INDICADORS EVOLUTIUS EN L'INICI REACTIU O FASE DEL TRASTORN D'AJUST.

- El TC solen tenir **un inici molt llunyà**, perdut en la primera infància, menys sorollós que les manifestacions de les etapes finals.
- Els TC solen haver sigut alumnes que manifestaren en l'Educació Infantil **ansietat flotant crònica i difosa**, associada a quadres de hiperactivitat, hipoactivitat o alternatius. **No entenen que volen els adults d'ells.**
- On situar **els signes d'alarma**:
 - Dificultats per a separar-se, per viure les conseqüències del no de l'adult.
 - Respostes vitals confoses tant davant la maduració i el creixement com davant les relacions...,
 - Labilitat emocional (polimorfisme humoral: inquietud, baixa empatia, impulsivitat, inhibició, astènia...),
 - Reaccions de pensament dissociades, tendència a la sospita i a la interpretació no adequada,
 - Aprenentatge per imitació, problemes en la atenció i la concentració. Educació rígida o sense control,
 - Fenòmens discrets de temors a l'espai personal i hipocondria en el cos,
 - Factors de protecció i confiança no satisfactoris.
- **Què cal saber:** l'emoció i l'interpretació de la relació amb els adults no s'ajusten.

INDICADORS EVOLUTIUS EN EL TEMPS ESTANCAT O FASE DEL TRASTORN ADAPTATIU

El TC presenta un període d'estancament; el/la alumne/a viu la idea de fracàs perquè **no troba la manera de foragitar, de desallotjar d'ell mateix, la visió negativa de la vida i del món que l'embarga.** El estancat és, principalment, un enfadat amb ell mateix i amb el món. En termes “d'actualitat”: el seu humor es compatible amb una vivència de baixa autoestima o depressió emmascarada.

- Tot parteix del **sentiment de desposseïció** que poc a poc es va reafirmant. Se sent desheredat: ha perdut “quelcom”, li han arrabassat “no se que inexplicable”, **no troba paraules per nombrar quelcom que està en relació íntima amb ser o no “amable”;** tenir **un valor suficient** per ser volgut pels adults.
- La persona no troba ni la interpretació ni la manera de treure's de sobre -no troba la sortida- **un sentiment o una imatge de fracàs i d'indignitat**, íntim i inexplicable. No és allò que l'ideal li mostra.
- **Pateix d'una identitat que no el satisfà:** no vol donar a entendre que és un “tonto” o que està “pirat”. Evita la confirmació d'aquest autodiagnòstic defugint la conversa. Imputa o projecta aquesta idea convertint-la en una imaginació dels adults o dels seus companys.
- Té **baixa tolerància a la frustració.** Se sent ferit.
- És **rebutjat pels altres.** Pobres habilitats socials. De la desconfiança a l'odi.
- Té **un pensament inflexible.** Li fa mal pensar -**anorexia mental**-.
- Té **una vida narcisista.** Tot gira entorn d'un mateix, d'una imatge malmesa a refer i sorgir.
- **Què cal saber:** que l'alumne/a no s'adapta a la seva condició de fracassat, ni com a fill, com a persona, ni com a alumne/a. Lluita per sostenir una imatge ideal de sí mateix. **Anhela el prestigi**

INDICADORS EVOLUTIUS EN **EL MOMENT DE LA RESOLUCIÓ NEGATIVA DEL CONFLICTE**

O

EXPOSICIÓ COMPLETA DEL TRASTORN DE LA CONDUCTA

- **El TC té un temps de resolució:** l'agreujament del sentiment negatiu de la vida, de fracàs, i la sensació de ser tractat injustament comporta el desafiament als altres i les conductes de fugida, reaccions agressives i passatges a l'acte. Conducta violenta i la ferma decisió de deixar enrere l'etapa del nen injustament maltractat. Només **conta l'imperatiu de convertir-se en un adult autosuficient.**
- **La vida és viscuda com un “dejà vu”, “dejà raconté”...**
- S'aguditza el **sentiment d'irrealitat, la vida s'ha convertit en un malson imparable.**
- **Sentiment d'injustícia i d'innocència** exacerbats. **Molta irritació** –humor molt deprimit o cíclic.
- **Relació complexa amb el dolor psíquic i corporal.**
- **Identitat sexual qüestionada.**
- *Otto Kernberg (1975)* resum aquests indicadors en **el símptoma de difusió de la identitat:** la persona viu en un malson on es confonen els llocs, els temps i les imatges de les persones i de les coses. Constata un **trastorn greu del principi de realitat.** El **moment de resolució del TC dona pas a la configuració dels Trastorns de la Personalitat, on la persona ja té una imatge adultomorfa d'ella mateixa i del món.**
- **Què cal saber:** que la persona defuig d'un món de malson repetint inconscientment situacions i actes viscuts a l'etapa reactiva del trastorn. Es busca la solució definitiva al conjunt de patiments amb greu risc de la vida.

Pronòstic i Recomanacions

- **EL TC és la culminació d'un procés evolutiu.**
- La manera de **acompanyar** i de **donar hospitalitat** en cada fase del procés pot ser determinant de l'abast del trastorn. **Quan les identifications adultomorfes es consoliden inicia la dimensió i la varietat dels Trastorns de la personalitat.**
- **Cal implicar a la família, la institució educativa i els professionals.**
- Importància de **treballar la derivació** a la SM o a altres serveis especialitzats.
- El "contium" TC sol derivar, a la adolescència, cap el **trastorn antisocial de la personalitat** en els nois i a **dificultats temperamentals severes** a les noies. També cal tenir presents altres possibles evolucions que van des de la normalitat fins a diversitat de anomies mentals i socials.
- **Considerar la creació d'una Unitat Tècnica d'Orientació dels Trastorns de la Conducta (UTOTC) que assessori, orienti i promogui iniciatives i la formació permanent dels EAP's i Psicopedagogs de Centre.**
- **Considerar en el Centre Escolar el professional idoni per fer de referent del cas. La CONSTRUCCIÓ DEL CAS és la eina interdisciplinar principal.**
- **Promoció d'un mosaic de recursos i itineraris de creixent especialització en el territori a partir de la diversitat d'experiències: UAC's, UE's, UME's.** ¹²